

Geopolitika Chilében

Szilágyi István*

Abstract Geopolitics as a multidisciplinary branch of social science and as a theory of foreign policy appeared on the Latin-American continent in the second half of the 1920s. The main features they include are the next: aggressive approach to the space, the continental adaption of the organic state-theory elaborated by Ratzel and Kjellen, moreover, the developed geopolitical theory was thought to be converted into practice via the growing role of the army. In all Latin- American countries the armed forces and their various institutions became the scientific centre of elaborating the new attitude to the international relations as a theory. When the army as an institution assumed the political power, however, it was given an opportunity to put these theories into practice. With the definition of the constant and conjunctural national goals those countries of the vast territories aimed at both re-determination of their international economic and political positions and solving their problems connected with their own inner space. Therefore the regional transitions, the settling in the rarely- populated areas, the usage of sources of raw material and reserves, the control of transport and communication network of international significance and obtaining the influence over the new territories were the problems that in many of those countries came to the front.

On the Latin-American continent the geopolitical schools with important theoretical background were established in Argentina, Brazil and Chile. In this study we are going to introduce the Chilean geopolitical theory and practice established by generals Ramon Cañas Montalva and Augusto Pinochet. Apart from the theoretical outlines we will analyse the Chilean attitude to the possession of the Beagle-channel, The Drake-passage and the Magellan-strait and the Antarctic.

Keywords: Geopolitics • Geopolitical Schools • Geopolitical Theory and Praxis • Political Power • International Relations • Communication Network

Bevezetés

A geopolitikai gondolkodás megjelenése és jellemzői Latin-Amerikában

A geopolitika mint multidiszciplináris társadalomtudomány és mint külpolitikai elmélet a latin-amerikai kontinensen az 1920-as évek második felében jelent meg. Jelle-

---

* Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézet, Politikai Földrajzi és Területfejlesztési Tanszék
E-mail: szortega@freemail.hu

zetes vonását az agresszív térszemlélet, a *ratzeli és a kjelleni organikus állam felfogásának kontinentális adaptálása*, másrészt a *geopolitika elmélete* kidolgozásának és gyakorlati érvényesülésének hadsereghez kötése, hadsereghez kötődése jelenti. Valamennyi latin-amerikai országban a fegyveres erők és annak különböző intézetei váltak a nemzetközi viszonyok elmélete új megközelítésének szellemi műhelyeivé. A hadsereg, mint intézmény hatalomra kerülése ugyanakkor módot nyújtott ezeknek a teóriáknak a gyakorlatban történő alkalmazására is. Az állandó és konjunkturális nemzeti célok meghatározásával e nagy területi kiterjedésű országok nemzetközi gazdasági és politikai pozícióik újra definiálása mellett a saját belső térrel kapcsolatos problémáikat is igyekeztek megoldani. Ezért számos államban előtérbe kerültek a regionális átalakításnak, a ritkán lakott területek benépesítésének, a nyersanyag források és tartalékok felhasználásának, a biztonságnak, a fejlődésnek, a nemzetközi szempontból jelentős közlekedési és kommunikációs útvonalak ellenőrzésének és az új térségek fölötti befolyás megszerzésének a kérdései.

A latin-amerikai kontinensen Argentínában, Brazíliában és Chilébe jött létre jelentős elméleti háttérrel rendelkező geopolitikai iskola. Tanulmányunkban a Ramón Cañas Montalva és az Augusto Pinochet tábornokok nevével fémjelzett chilei geopolitikai gondolkodás és gyakorlat bemutatására vállalkozunk. Az elméleti kérdések mellett kiemelt figyelmet fordítunk a Beagle-csatorna, a Drake-átjáró, a Magellán-szoros ellenőrzésével, valamint az Antarktisz birtoklásával kapcsolatos chilei álláspont elemző bemutatásának.

A geopolitikai gondolkodás fejlődése és történelmi alapjai Chilében

A 756 950 km² területű és 16,8 millió lakost számláló Chile egyike Latin-Amerika nemzetközi viszonyok rendszerében jelentős szerepet betöltő államainak. Az országban Brazíliához hasonlóan sajátos karakterrel rendelkező geopolitikai iskola jött létre. Ez German García Arraigada dandártábornok szerint megnyilvánult professzorok, diákok és tanítványok közösségének megszerveződésében, saját jellegzetességeket megjelenítő kérdésfeltevések és elvek megfogalmazásában, azonos irányba mutató gondolkodásban, az ország életében fontos szerepet játszó bel-és külpolitikai témák és problémák egységes szemléletében, értékelésében és a megoldásukra tett javaslatok azonosságában.¹

A chilei geopolitikai gondolkodás egyik meghatározó elemét az ország *földrajzi viszonyaiból és történelmi fejlődéséből fakadó biztonságpolitikai szempontok* alkotják. A 4235 km hosszú, átlagosan mindössze 175 kilométer széles, különböző éghajlati övezetekbe tartozó, 5000 kilométernyi tengerparttal rendelkező, háromkontinensű ország a Csendes-óceán irányába meglehetősen nyitott, védtelen. A latin-amerikai kontinensen található szomszédjaitól az Andok bércei és az Atacama-sivatag választják el. Bolíviával és Peruval a tizenkilencedik században a tengeri kijárat és a salétrom lelőhelyek miatt vívott győztes háborúkat. Argentínával a huszadik században a kontinens déli területeinek stratégiai útvonalai és az Antarktisz birtoklásából való részesedés miatt került konfliktusba. Előnyös pozícióinak megtartása erős hadsereg, hajóhad és légierő, valamint jól és biztonságosan működtethető út-és kommunikációs hálózat és kikötői rendszer kiépítését és fenntartását igényelte.

Ennek biztosításához és üzemeltetéséhez megfelelő hátrországot jelentő szövetségi körre volt szükség. A függetlenség kivívását követően Bernardo O'Higgins elnöksége² alatt a „hazafiság” mellett az amerikanizmus, az amerikai barátság ideológiája dominált. A szomszédok rovására megvalósuló területfoglalások és hódító hábo-

rúk azonban egyre inkább az európai kontinens feltörekvő nagyhatalma, II. Vilmos és Bismark kancellár Német Birodalma felé fordították az ország vezetőinek figyelmét. *A porosz vezetéssel megvalósított német egység Chilében porosz irányítással megvalósult hadseregreformban öltött testet.* Az 1870-es években Emilio Körner tábornok vezetésével porosz tisztek érkeztek az országba. Az egyenruhák külsőségében is megnyilvánuló átszervezés porosz katonai szellemmel, vezénylési-vezetési módszerekkel, és technikával párosult. Rövid időn belül a chilei hadsereg a kontinens egyik legjobban felkészített és felszerelt fegyveres erejévé vált. 1886-ban megalakult a *Chilei Hadsereg Hadiakadémiája (Academia de Guerra del Ejército de Chile)*, ahol a szűkebb értelemben vett katonai kérdések mellett stratégiai és elméleti képzést is kaptak a résztvevők. A későbbiek folyamán a geopolitikai tanulmányok is hangsúlyos szerephez jutottak az intézményben.

1. ábra • A Chilei Köztársaság

Chilében a szubkontinens más államaihoz hasonlóan a *Fegyveres Erők* nem csupán a nemzetbiztonság megóvását vállalta magára, hanem a fejlesztéspolitika meghatározásával a hadsereg vált a politikai élet, a *politikai rendszer egyik meghatározó elemévé*. A porosz hadi regulák adaptálása mellett ugyanakkor a chilei tisztek németországi kiképzése és továbbképzése, a Németországban uralkodó eszmék és eszmei irányzatok, valamint társadalom-és államépítési megoldások átvételét is eredményezték. A *ratzeli és a kjelléni szociáldarwinizmus, organikus államfelfogás és élettér elmélet ezért a chilei geopolitikai gondolkodás uralkodó irányzatává vált az 1920-as, 1930-as évtizedekben*. Ezt a pozícióját az 1970-es évekig megtartotta.³ Az organikus államfelfogás jellemezte az Augusto Pinochet Ugarte előtti legjelentősebb chilei geopolitikai gondolkodó, Ramón Cañas Montalva tábornok, valamint Julio von Chrismar Escuti ezredes munkáit is. Az irányzat felfogására jellemző megközelítésmód és megfogalmazás Pinochet tábornok műveiben is tetten érhető. *Geopolitika (Geopolítica)*⁴ című, több bővített és javított kiadást megért munkája a klasszikus geopolitikai hagyományoknak megfelelően, részben a ratzeli, szociáldarwinista hagyományok alapján az állam mint élő szervezet tevékenységének vizsgálatára koncentrált. A négy nagyobb részre, huszont két fejezetre, dokumentum mellékletre és Bibliográfiára tagolt mű részletesen foglalkozik a geopolitika tudománya létrejöttének körülményeivel, rokontudományoktól való elhatárolásával.

2. ábra • A geopolitika és a politikatudományok

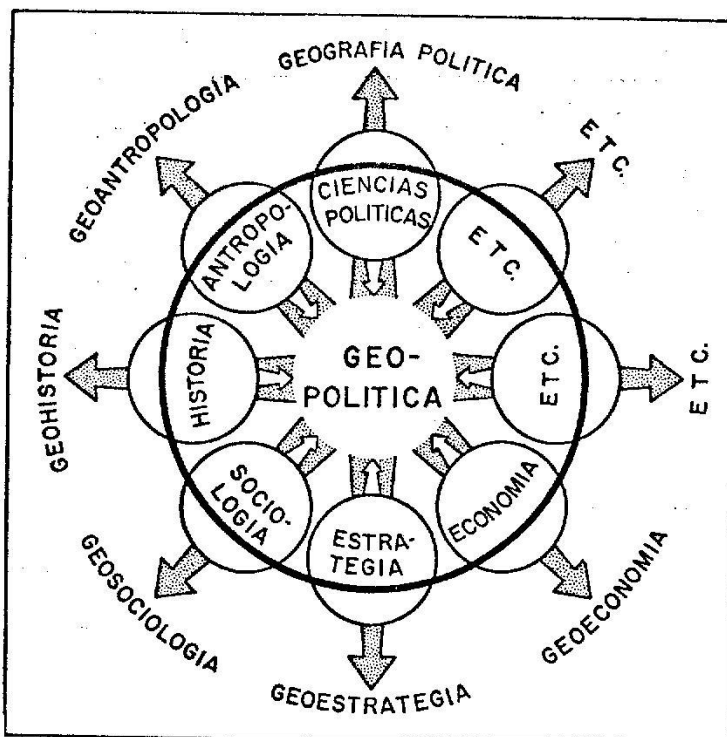

Fig. 5. Aporte de las Ciencias Políticas a la Geopolítica.

Forrás: Augusto Pinochet Ugarte: *Geopolítica*. Editorial Andrés Bello. Santiago de Chile, 1974. 34. o.

Az ábra középpontjában a geopolitika áll, amely számos politikatudományi diszciplína irányában nyitott. Szoros a kapcsolódása a politikatudományhoz, az antropológiához, a történelemhez, a szociológiához, a stratégia tudományához, a közgazdaságtanhoz, más társadalomtudományokhoz és azok geo- előtagú változataihoz.

Meghatározása szerint: „A geopolitika a politikatudományok egy ága, amely a földrajzi, szociológiai, gazdasági, stratégiai és katonai ismeretekre alapul, ismeri a múltat és a jelent, együttesen vizsgálva egy meghatározott területen a szervezett embertömeg életét és fejlődését, elemzi sokoldalú és kölcsönös hatásukat (vér-föld), hogy következtessen céljaikra, tanulmányozza terveiket, a nép jövőbeni nagyobb jóléte és boldogsága céljából.”⁵

A bevezető és megalapozó fejezeteket követően Pinochet könyvében az államot alkotó és létrehozó tényezőket vizsgálja. Elemzi a terület, a földrajzi tényezők, a gazdasági erőforrások és nyersanyagkincsek, a lakosság mennyiségi és minőségi jellemzőinek, összetételének, a politikai elemeknek, az állami szuverenitásnak, az állam fizikai összetevőinek, határainak, a hátsóháznak, az állami életközpontnak, magterületnek, központi részeknek, a kommunikációs és közlekedési hálózatnak, valamint az állam életciklusának kérdéseit. Elemzéseit szinte kizárólag az államra vonatkoznak. Vizsgálódásai nem terjednek ki a geopolitikai viszonyok más szereplőire sem az ötdimenziós térrel kapcsolatos új fejleményekre. Kézikönyvnek tekinthető műve ezért nélkülözi a huszonegyedik századi korszerű geopolitikai gondolkodás látásmódját és szempontrendszerét.

A *Hadiakadémiák Első Nemzetközi Geopolitikai Vándorgyűlésén 1997-ben*, főparancsnokként és a hazai geopolitikai tudomány képviselőjeként elmondott *Chilei geopolitikai vízió. Gondolat és Cselekvés*⁶ címet viselő záróbeszédében a tábornok ugyanakkor a chilei geopolitikai gondolkodás fejlődésének elemző áttekintését nyújtja. „A geopolitikának hosszú és alkalmanként rögzös utat kellett bejárnia addig, - fogalmaz Pinochet – amíg azt a múlt és jelen földrajzi, történelmi, szociológiai, gazdasági, stratégiai és politikai összefüggéseivel, a térben szervezett embertömeg sokoldalú és kölcsönös hatásaival, valamint a nép növekvő jóléte és boldogsága céljaival és terveivel foglalkozó társadalomtudományként elismerték.”⁷ Ez nem csupán a birtokolt föld, hanem a hozzá tartozó, attól elválaszthatatlan tengeri zóna és légtér fölötti uralmat is jelentette.

A tábornok álláspontja szerint a chilei geopolitikai gondolkodás történelmi gyökerei a spanyol gyarmati adminisztráció időszakára nyúlnak vissza. Chile már akkor sajátos területi egységként, Főkapitányságként, „Chilei királyságként” létezett. Ez az entitás a századok folyamán magába foglalta a kontinens déli zónájáig, a Horn-fokig és a Magellán-szorosig terjedő területeket. Az ország geopolitikai és nemzeti sajátosságához hozzátartozik, hogy a spanyol hódítók az őslakosokat sohasem tudták uralmuk alá hajtani. Chilét ezért az említett korszakban Indián Flandriaként emlegették. Chilei sajátosságnak tekinthető a III. Fülöp király rendeletére 1603-ban létrehozott „önálló” chilei hadsereg is. Ennek létezése nemzetépítő funkcióval ruházta fel a Fegyveres Erőket és megkönnyítette függetlenség tényleges kivívását. Ez a körülmény egyben magyarázza is a fiatal köztársaság politikai elitjének soraiban tapasztalható két ellentétes tendencia – az amerikanizmus és a nacionalizmus - egyidejű létezését. Az amerikanizmus ideáját – mint említettük - a Haza Atyja, Bernardo O’Higgins képviselte. Ez a nézőpont azonban nem akadályozta meg O’Higginst abban, hogy megteremtse az ország politikai egységét, kiépítse és megszilárdítsa közigazgatási rendszerét, megfogalmazza a Patagóniával és az Antarktisszal kapcsolatos chilei területi igényeket és elfoglalja a Magellán-szorost.

A nemzeti gondolat előtérbe kerülése a tizenkilencedik század első harmadának nagy konzervatív államférfija, Diego Portales nevéhez fűződik. Gondolatrendszerének négy sarokpontját a politikai nacionalizmus, a gazdasági integráció, a hatékony katonai védelem és a haditengerészeti hegemonia képezte. A jelzett két irányvonal – az amerikanizmus és a nacionalizmus- párhuzamosan, egymást áthatva és egymás mellett létezett. Az adott a konkrét történelmi körülmények függvényében erősödött fel egyik, vagy másik tendencia.

Augusto Pinochet a modern chilei geopolitikai gondolkodás három szakaszáról ír. Az első periódus kezdetét az 1940-es évek jelentik. Ekkor Ramón Cañas Montalva tábornok – későbbiekben a hadsereg főparancsnoka- és az 1948-ban alapított *Chilei Földrajzi Szemle. "Déli Föld"* (*Revista Geografía de Chile „Terra Australis”*) folyóirat köré tömörült azoknak a szerzőknek a csoportja, akik az országnak a kontinens déli övezetében elfoglalt geopolitikai és geostratégiai szerepét és annak perspektíváit vizsgálták. Valamennyien Latin-Amerika déli területeinek elfoglalása, ezeknek az ország életközpontjaiba történő beintegrálása, a hatodik kontinensnek nevezett Antarktisz iránti chilei érdekelttség fenntartására és a Csendes-óceán délkeleti részének „chilei tengeré” nyilvánítása mellett foglaltak állást. Ebben a periódusban két geopolitikailag nagy jelentőséggel bíró esemény történt Chilében. 1940. november 6-án Pedro Aguirre Cerda elnök az 1714. számú Dekrétumban rögzítette az Antarktisz chilei területeinek határait. Ez a 14 millió km² területű kontinens csaknem 10%-ára, 1 250 000 km²-re terjedt ki. A másik Rendelet Gabriel González Videla elnök nevéhez fűződik. Az 1952. augusztus 18-án megjelentetett Dekrétum az ország határait 200 tengeri mérföldre terjeszti ki. A szóban forgó övezetet „nemzeti örökséggé” és kizárólagosan chilei használatú gazdasági zónává nyilvánítja. Ez a fajta tevékenység a Balmaceda elnök által követett politika folytatásának is tekinthető. Balmaceda 1888-ban terjesztette ki Chile fennhatóságát a Karácsony-szigetekre. Ezzel Chile három kontinensű országgá vált.

A chilei geopolitikai gondolkodás második szakasza az 1960-as évtizedhez köthető. Ekkor a kontinentális integrációt előnyben részesítő párpolitikusi gárda és a Katonai Akadémia nemzeti célokat követő geopolitikusai közötti szemléletbeli különbség dominált. A hadsereg képviselőinek figyelme a geopolitika általános elveinek, doktrínáinak, koncepcióinak vizsgálatára és a Hadiakadémián elsajátítandó geopolitikai kurzusok és tanulmányok kidolgozására irányult.

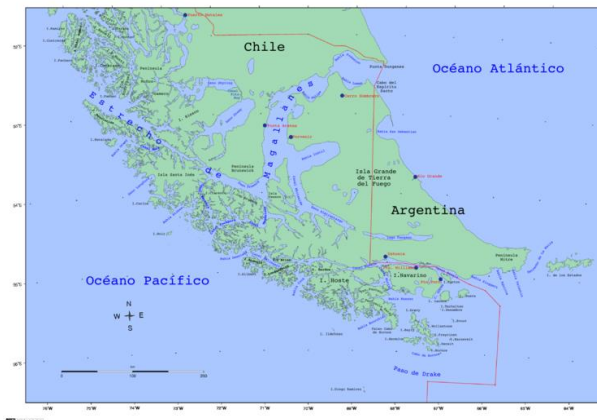
E folyamat harmadik szakasza – Pinochet értelmezése szerint – az 1973. szeptember 11-i katonai hatalomátvétellel vette kezdetét. A hadsereg a törvényesen megválasztott Salvador Allende megbuktatásával és meggyilkolásával a braziliai 1964-es hatalomátvételhez hasonlóan az ország hosszú távú teljes átszervezése céljából intézményesen avatkozott be a politikai életbe. Az 1973. szeptember 11 és 1989 decembere közötti időszak tekintélyuralmi diktatúrája a rend és a haladás jelszavának jegyében a nemzeti és az integrációban érdekelt irányzatok egyesítésére törekedett. E periódusban geopolitikai szempontból fő feladattá az ország által birtokolt szárazföldi és tengeri területek fölötti ellenőrzés megvalósítása és a geopolitikai ismeretek elterjesztése vált. Ebben az időszakban jelentek meg új kiadásban Pinochet és más geopolitikusok elméleti művei és láttak napvilágot olyan dokumentumok, mint például az 1981-ben közzétett *Chile Kormányának Nemzeti Céljai és Általános Politikai Irányvonala (Objetivo Nacional y Políticas Generales del Gobierno de Chile)*. Ebben a kormányzat az országban 1974-ben megindult regionális átszervezés felgyorsítása mellett foglalt állást. *A régiók kiépítése* egyben a főváros túlzott szerepének visszaszorítására és az adott régiókon belül megvalósítandó „kohéziós központok” létrehozására irányult. Chile 2006 végére 15 régióból álló köztársasággá alakult.⁸

Geopolitikai gondolkodás és hatalmi aspirációk az új évezredben

A katonai kormányzat emellett Chile növekedésének alapjául három Hátország – a déli, az északi és a tengeri – létrehozását és megerősítését irányozta elő. Chile nagy nemzeté tétele érdekében az aktív fellépés mellett döntött az Antarktisz ügyében. Változtatott a *belső határok doktrínájának* tartalmán is. A Pinochet-rendszer első időszakában a hidegháborús logika szellemében a belső határok az egymással szembenálló ideológiák között húzódtak. A kormányzat a „felforgató eszmék” elleni küzdelem céljaira tartotta fent a fogalmat. 1981-től már a különböző fejlettségű területek közötti gazdasági különbségek megjelölésére szolgál.

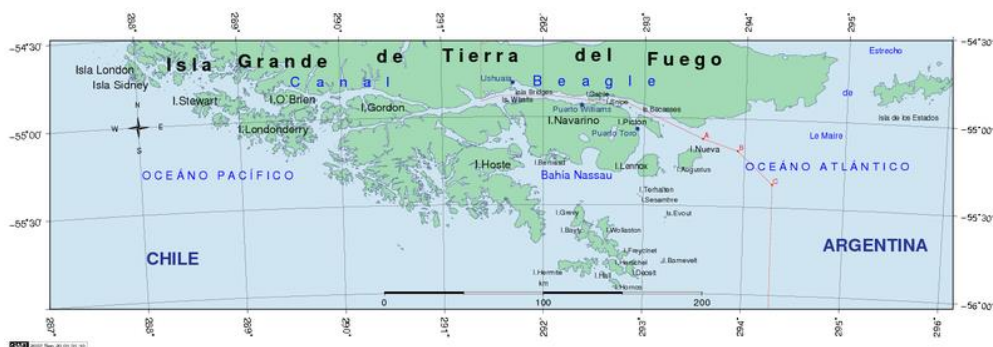
Chilében 1975 júliusában kezdte meg működését a *Stratégiai és Politikai Tanulmányok Nemzeti Akadémiája (Academia Nacional de Estudios Políticos y Estratégicos - ANEPE)*. A szervezet tevékenysége szorosan kapcsolódott az 1981-ben létrejött a *Chilei Geopolitikai Intézet (Instituto Geopolítico de Chile)* és ez utóbbi által 1984 óta megjelentetett *Chilei Geopolitikai Szemle (Revista Chilena de Geopolítica)* című folyóirathoz. A geopolitika hadsereghez kötődése a geostratégiai irányzat uralkodóvá válása ellenére alapvetően és hosszú távon meghatározta a geopolitikai gondolkodás tartalmi kereteit Chilében. A belső magterület, a hátország és a kohéziós központok, a regionális területi átszervezés, a változó tartalmú belső határok doktrínája mellett az ország regionális hatalmi törekvései állandó elemét képezik a chilei geopolitikai gondolkodásnak. Ennek sarokpontjait Latin-Amerika déli területein, az argentin és a chilei befolyási zónában található vízi utak – a Magellán-szoros, a Beagle-csatorna és a Drake-átjáró – fölötti ellenőrzés, valamint az Antarktisz bizonyos területeinek chilei szuverenitás alá tartozása jelentik. Az ezzel kapcsolatos chilei igények és érvrendszer megfogalmazására az 1940-es, 1950-es években, Ramón Cañas Montalba tábornok írásaiban került sor.⁹

3. ábra • A Magellán-szoros

A tábornok szerint az ország az 570 kilométer hosszú Magellán-szoros, a 250 kilométeres Beagle-csatorna, a Horn-fok és az Antarktisz legészakabbi pontja között húzódó 800 kilométer széles Drake-átjáró ellenőrzésével, továbbá az Antarktiszon 1947. december 8-án létesített „Bernardo O’Higgins Riquelme tábornok, a Felszabárdító” nevet viselő katonai bázis révén a Csendes-óceán déli részének, valamint az Antarktisz térségének egyik vezető hatalma státusz megszerzésére törekedhet. A Magellán-szorost a Beagle-csatornával a fő hajózási útvonaltól délre csatorna köti össze, ezáltal megvalósul e fontos vízi kommunikációs útvonalak közötti átjárhatóság.

4. ábra • A Beagle-csatorna

A chilei hatalmi aspirációknak gátat szab az a körülmény, hogy a terület egy része argentin fennhatóság alatt áll. A szóban forgó földrajzi egységekről közölt térképeken jól látható, hogy Latin-Amerika legdélebbi vidékén, a Tűzföld szigetvilágában húzódó Beagle-csatorna keleti része egy 1984-ben kötött egyezmény értelmében Argentínához tartozik. A nyugati területek teljes egészében chilei fennhatóság alatt állnak. Az argentin felségterület legfontosabb városa Ushuaia. A vele szemben lévő oldalon a chilei Puerto Williams település található. Chile ugyanakkor a térségben létrehozta a Magellán katonai bázist, amely az O'Higginsről elnevezett antarktiszi támaszponttal együtt kiválóan alkalmas a stratégiai jelentőségű útvonalak ellenőrzésére.

5. ábra • A Drake-átjáró

A Horn-fok és az Antarktisz között húzódó 800 kilométeres távolság ellenére Chile a 14 millió km² kiterjedésű hatodik kontinens északi részén 1,2 millió km²

nagyságú területet birtokol. Ez 3525 kilométer tengerpartot jelent, ami az anyaország 5000 kilométernyi tengerpartjával együtt 8525 kilométeres tengeri határt tesz ki.

Cañas tábornok szerint Chile nemzetközi viszonyok rendszerében játszott növekvő szerepe összhangban van a történelmi folyamatokkal és tényekkel. Megítélése szerint „...a nyugati civilizáció három klasszikus fejlődési szakaszon ment keresztül: a mediterrán, az atlanti és a Csendes-óceáni fázison.”¹⁰ Ezek egymást követő váltása szoros kapcsolatban állt a földrajzi tényezőkkel, maguk a változások is abból következtek. „Chile a világ Antarktiszhoz leginkább kapcsolódó országa, mely felelősséget visel a dél-atlanti kontinens és az Antarktisz iránt.”¹¹

6. ábra • Az Antarktisz és más kontinensek

Az ország helyzete leginkább az Egyesült Államok Alaszka birtoklása révén az Arktisszal kapcsolatos pozíciójára emlékeztet, – folytatja eszmeifuttatását Ramón Cañas Montalva. „...a déli-antarktisi chilei régiók, mint geopolitikai epicentrum létrehozása a kontinens és a világ szempontjából egyaránt kivételes fontosságú tényezőnek számítanak”¹²- folytatja a tábornok. Ez azt jelenti, hogy megvalósul a természetes elhatárolódás a Csendes-óceán térségében érdekelt Chile és az Atlanti-óceán zónájában szuverenitása kiteljesítésére törekvő Argentína között. Ez a kontinentális stabilitás, biztonság és kiegyensúlyozottság egyik alaptényezője Cañas Montalva szerint. „Ennek a világos alapvetésnek kell meghatároznia álláspontunkat, annak ésszerűségét és jogi alapját, mely abszolút és totális szuverenitást biztosít Chile számára a déli és az antarktisi vízi és légi utak fölött: azok fölött az utak fölött elsősorban, amelyet a párhuzamosan futó Magellán-szoros, a Beagle-csatorna és a Drake-átjáró alkotnak a nemzeti bástyáknak tekinthető Punta Arenasi Magellán támaszpont és az antarktisi O’Higgins bázis között.”¹³

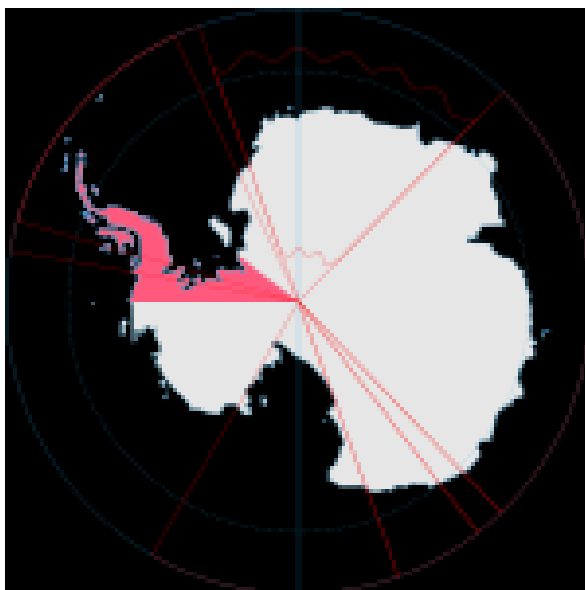
Befolyásolja a chilei nagyhatalmi igényeket és geopolitikai gondolkodást az a körülmény is, hogy nem csupán a santiagoói kormányzat, hanem más államok is igényt tartanak az Antarktisz fölötti ellenőrzésre és újabb területek saját szuverenitásuk alá vonására.

7. ábra • Az Antarktisz

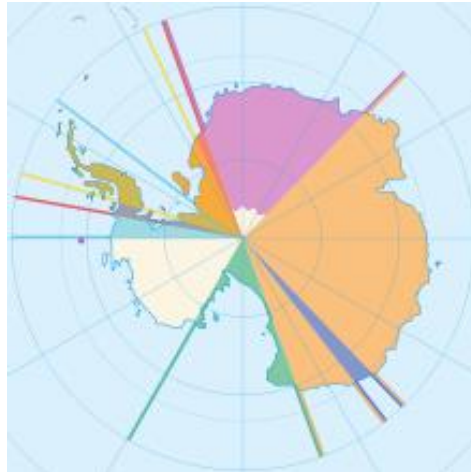

Befejezésül azt is hangsúlyoznunk kell, hogy chilei külpolitikai stratégia és gyakorlat geopolitikai szempontból megvalósuló egységét a Ramón Cañas Montalva tábornok érvelésén alapuló igénybejelentés,¹⁴ az állami expanzió Julio von Chrismar Escuti ezredes által 1968-ban felvázolt törvényei¹⁵ és Augusto Pinochet Ugarte 1984-ben napvilágot látott Geopolítica¹⁶című könyvének elméleti rendszere alapozza meg.

8. ábra • A Chiléhez tartozó Antarktisz

9. ábra • Az Antarktisszal kapcsolatos területi igények

Az Antarktisz el nem ismert területi igények az alábbi színekkel jelölve:

	Új-Zéland
	Ausztrália
	Franciaország
	Norvégia
	Egyesült Királyság
	Chile
	Argentína

Jegyzetek

1. Részletesen lásd: German García Arriagada: Las escuelas geopolíticas. Una proposición de definición. In: *Antología Geopolítica de Autores Militares Chilenos*. Centro de Estudios e Investigaciones Militares, CESIM, Santiago de Chile, 2000. 64-73.o.
2. Bernardo O'Higgins 1817 és 1823 között volt az ország vezetője.
3. Részletesen lásd: Hernan Santis Arenas: El pensamiento geográfico-político de Ratzel en la geopolítica chilena. *Revista de Geografía Norte Grande*, 1998. 25. 135-140.o.
4. Augusto Pinochet Ugarte: *Geopolítica*. Editorial Andrés Bello, Santiago de Chile, 1974. 252.o.
5. Augusto Pinochet Ugarte: *Id. mű* 44.o.
6. Augusto Pinochet: Visión Geopolítica de Chile. Pensamiento y Acción. In: *Antología Geopolítica de Autores Militares Chilenos*. Centro de Estudios e Investigaciones Militares, CESIM, Santiago de Chile, 2000. 83--102.o.
7. Augusto Pinochet: *Id. mű* 85.o.
8. Az ezzel kapcsolatos vitákat lásd: *Antología Geopolítica de Autores Militares Chilenos*. Centro de Estudios e Investigaciones Militares, CESIM, Santiago de Chile, 2000. 215-282.o.

9. A fontosabb és válogatott tanulmányokat lásd: *Antología Geopolítica de Autores Militares Chilenos*. Centro de Estudios e Investigaciones Militares, CESIM, Santiago de Chile, 2000. 115-215.o.
10. Ramón Cañas Montalva: El Pacífico, epicentro geopolítico de un nuevo mundo en estructuración. In: *Antología Geopolítica de Autores Militares Chilenos*. Centro de Estudios e Investigaciones Militares, CESIM, Santiago de Chile, 2000. 143.o.
11. Uo.
12. Ramón Cañas Montalva: Chile en el Pacífico- Argentina en el Atlántico, factores de estabilidad continental. In: *Antología Geopolítica de Autores Militares Chilenos*. Centro de Estudios e Investigaciones Militares, CESIM, Santiago de Chile, 2000. 150.o.
13. Ramón Cañas Montalva: *Id mű* 166.o.
14. Az 1962-ben elhunyt tábornok munkásságát, elméleti örökségét és annak gyakorlati alkalmazhatóságát napjainkban is meghatározónak tekintik Chilében. A Katonai Akadémia ezért 2008-ban *Geopolítica Oceania y Austral*. (Colección Academia de Guerra del Ejército de Chile. Santiago de Chile, 2008) címmel egy kétszázötvenkét oldalas válogatást jelentetett meg Ramón Cañas Montalva írásai-ból.
15. Julio César Von Chrismar Escuti: Geopolítica. Leyes que se deducen de la Expansión de los Estados. *Memorial del Ejército de Chile*. No. 343. 9-28.o.
16. Augusto Pinochet Ugarte: *Geopolítica*. Cuarta edición aumentada y corregida. Editorial Andrés Bello, Santiago, 1984. 253.o.